

VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ ROMSKÝCH ŽÁKŮ JAKO PEDAGOGICKÝ SYSTÉM

Šárka Obracajová

J. Balvín, 1. vyd., Praha: Radix, spol. s r. o., 2004. Radix. ISBN 80-86031-48-9

Text je rozdělen do pěti kapitol s logickou návazností jednotlivých předkládaných tematických celků.

V první kapitole „Výchova a vzdělávání romských žáků jako pedagogický systém“ autor hovoří o potřebě rozvoje romské kultury, respektování romské identity. Nezbytné je osvojování kultury platné pro všechny současné děti, nejen romské, ale i pro celou společnost.

Autor se zmiňuje o projektu „Začít spolu“. Zdůrazňuje nezbytnost navázání kontaktů s rodiči v zájmu osobnosti dítěte.

V kapitole „Osobnost učitele romských žáků a jeho místo v pedagogickém systému“ autor poukazuje na to, aby učitelé romských dětí měli přehled o romské kultuře.

Autor vyzvedává osobnost Přemysla Pitterra, který vytvořil ojedinělý výchovný projekt po 2. světové válce. Vycházel ze společné výchovy židovských a německých dětí. Nesmíme zapomenout na Milíčův dům (výchovně vzdělávací středisko pro sociálně slabé děti z dělnického prostředí). Autor popisuje významnou osobnost českého učitele Miroslava Dědiče, který upozorňoval na rozdíl v edukaci romských žáků teď a po 2. světové válce.

V současné době zaujímá nejvýznamnější místo mezi romskými učiteli Elena Lacková. Autor ji považuje za učitelku romského národa a vyzvedává její literární tvorbu. Tato spisovatelka byla 1. ledna 2003 navržena na Nobelovu cenu za literaturu.

Doc. PhDr. Jiří Vomáčka, CSc., na Univerzitě J. E. Purkyně založil Ústav pro studium romské kultury a jako přirozenou součást vytvořil „Hnutí spolupracujících škol R“.

V tradiční romské rodině převažovalo učení spontánní. Dovídáme se o tom z další kapitoly „Romský žák“. Autor připomíná fakt, že v tradiční romské rodině bylo uplatňováno učení pozorováním a napodobováním, učení se konkrétním dovednostem, při jejichž osvojování byly racionálním funkcím oporou

zejména smysly a pohybové ústrojí. Postupně se učení spontánní mění na učení záměrné.

V kapitole „Pedagogické cíle a podmínky procesu výchovy a vzdělávání romských žáků“ autor rozděluje podmínky výchovy na vnější a vnitřní.

Autor se zmiňuje o cílech a prostředcích výchovy. Uvádí, jak spolupracuje romský pedagogický asistent s českým učitelem, které období je pro romského žáka nejrizikovější – počátek školní docházky a přechod na druhý stupeň.

Velkým problémem je označení nesprávného diagnostikování romských žáků. Psychologická vyšetření romských žáků, na jejichž základě romské děti přecházejí do zvláštních, škol jsou neadekvátní, jsou mylná a diskriminující. Důležité je vybudování systému multikulturního vzdělávání. Ve školách zařadit dějiny výuky kultury, literatury národnostních menšin do všeobecných učebních plánů, výchovu k toleranci, vzdělávání učitelů v dějinách, jazyce a kultuře Romů.

PhDr. Balvín podává obraz o historii Romů (pravlast, pronásledování, toulání se světem – podle pověstí se toulají světem, aby odčinili své hříchy, zmiňuje se o etnických typech Romů a jejich zvláštnostech), kterou vykresluje až do současné doby.

Jak konkrétně přispět k integraci Romů do společnosti? Touto problematikou se zabývá pracovnice Muzea romské kultury Jana Horváthová-Holomková. Na příkladu své rodiny ukazuje, že tito Romové dosáhli významných školních i společenských úspěchů v oborech společenských i technických věd.

Vzdělávací systém Romů je i nadále děsivě segregovaný a s Romy se zachází jako s mentálně postiženými.

V poslední kapitole s názvem „Prostředky výchovy a vzdělávání romského žáka“ se autor věnuje alternativním přístupům ve výchově a vzdělávání romského žáka.

Významným podnětem byl jistě nástup romských pedagogických asistentů v roce 1997.

Autor se snažil poukázat na souvislosti pedagogického systému, jehož cílem je optimalizace pedagogického procesu se zaměřením na romského žáka v české škole. Sleduje nejprve vztah subjektu a objektu pedagogického působení, přičemž je zdůrazněna potřeba přeměny objektu pedagogického působení v nový objekt, osobnost romského žáka, který je schopný rozvíjet nejen svoji identitu, ale i celé romské komunity.

Cílem je dosažení takové úrovně edukace romského žáka, aby mu zajistila rovnoprávné místo ve společnosti. Je nutné vzít v úvahu v jakých podmínkách romská komunita žila a žije dnes.

Autor velmi jasně poukázal na neustálé pronásledování romského etnika, které trvá i dodnes. Myslím si, že je nutné zdůrazňovat tuto skutečnost.

Použití systémového přístupu ve výchově a vzdělávání romských žáků je důležité především pro učitele i vychovatele. Je na nich, aby si uvědomili, že jejich práce je vřazena do celkového systému, že má nejen svá omezení často neutěšenými podmínkami, v nichž komunita žije, ale i své perspektivy, které jsou závislé na vkladu učitelských osobností do hledání prostředků změny v úrovni vzdělanosti romských žáků. Je třeba ocenit, že se autor neomezil jen na tradičně analyzovanou problematiku, ale poukazuje na to, jak prezentovat alternativní pedagogiku novým romským asistentům, kteří se seznamují na kurzech pedagogického minima se základy pedagogiky a mohou být inspirováni také předkládanými alternativními programy. Proto i oceňuji, jak jsou po metodické stránce v jednotlivých kapitolách prezentovány základní principy a filozofie alternativních metod, přičemž jsou využity i práce autorů, kteří jsou realizátory alternativních přístupů v zahraničí i v České republice.

Autor rozčlenil kapitoly ve správném metodickém sledu. Jde o zřetelné a jasné vyjádření daného problému.

Publikace je psána přehlednou formou a široce zabírá problematiku nejen z pohledu pedagogického, ale i sociálního.

Shrnutím výše uvedených částí stvrzuji, že uvedená práce má všechny znaky kvalitní publikace zpracovávající v dostatečné hloubce a rozsahu problematiku konkrétního odborného zaměření – výchovu a vzdělávání romských žáků jako pedagogický systém.

Publikaci považuji i za přínosnou, a to nejen pro romské pedagogické asistenty a učitele, ale pro všechny, kdo s romskými dětmi pracují.